

Politieke consecratie en de rol van de criticus

Het wordt stilaan duidelijk dat sociale mechanismen een rol spelen binnen de theaterkritiek. De strijd van verschillende critici werpt haar vruchten af. Relatief jonge gezelschappen zoals bijvoorbeeld Stan verschuiven samen met de kunstencentra van de marge naar het centrum. Deze verplaatsing beperkte zich tot voor kort tot het artistieke veld. Het werd wachten op het nieuwe theaterdecreet vooraleer ook het politieke veld de nieuwe artistieke evolutie zou volgen.

Met het jongste podiumdecreet en de nieuwe samenstelling van de Raad van Advies voor Teksttheater (R.A.T.) bleek al snel dat het Vlaamse theaterlandschap grondig door elkaar geschud zou worden. Juist door de nieuwe samenstelling van de R.A.T. waarbij men een 'ontzuilde politiek' wilde hanteren, werd het bezit van partijkaarten minder belangrijk. De plaats zou vrijgemaakt worden voor mensen die in de theaterwereld thuis zijn en er een kritische artistieke mening over vormen. Vooral het concept 'artistieke' is hier van belang. Men zou nu nog enkel rekening houden met artistieke criteria om financieringsenveloppes toe te kennen aan de gezelschappen. Dit is ook de reden waarom verschillende critici een stem kregen binnen de R.A.T. Door de klemtoon te leggen op het artistieke konden zij zich onttrekken aan bepaalde wetmatigheden van het politieke veld. De dwang van de politieke vertegenwoordiging of representatie kon tot op zekere hoogte genegeerd worden. Binnen het politieke veld ontstond hierdoor een relatief 'ontzuilde' ruimte. Op die manier kregen artistieke wetmatigheden een kans. Dit leidde tot een koerswijziging van het beleid. De nieuwe opvattingen die gedurende de afgelopen tien jaren gegroeid waren, konden nu ook beleidsmatig worden gehonoreerd, dus 'geofficialiseerd'. Er kwam meer (financiële) aandacht voor jonge 'vernieuwende' gezelschappen en voor de kunstencentra die deze groepen gedurende de afgelopen tien jaar door dik en dun gesteund hadden. Door de politieke koerswijziging werd hun motto niet uitsluitend verdedigd door vele critici, maar kregen ze tevens de wind in de rug van het beleid. Zo haalde de als dominant (h)erkende artistieke opvatting het op de representatieve functie binnen het politieke beleid.

Voor één keer leek het erop dat de ar-

tistische wetmatigheden het zouden halen op de politieke. Maar het machtsverlies door de creatie van een relatief politiek-neutrale artistieke ruimte binnen het beleid werd gecompenseerd door een staaltje typisch Belgische politiek. Naast de theaterpot van de R.A.T. werd er een nieuwe pot gecreëerd van 42 miljoen voor 'sociale overgangsmaatregelen'. Opvallend hierbij is dat juist die gezelschappen die omwille van hun 'artistieke irrelevantie' van de R.A.T. negatief advies hadden gekregen, geld wordt toegestopt. Door de inspraak van de R.A.T. te negeren is het mechanisme van verzuiling toch weer werkzaam binnen het artistieke veld. De politieke dominantie blijft gelden. Een politiek mandataris blijft nu eenmaal aangewezen op het krediet van zijn kiezers. Om deze reden kan hij de wet van de representatie niet straffeloos negeren. Ondanks de vraag van de dominante groep binnen het theaterveld blijven politici afhankelijk van belangengroepen zoals vakbonden, die zij vertegenwoordigen. Vandaar dat men de extra gecreëerde pot ook verdedigt met 'maatschappelijke' criteria (jobs) en niet met artistieke. Niet de artistieke relevantie maar de wet van de representatie geldt binnen het politieke veld. De geschetste botsing tussen de twee velden is haast onvermijdelijk omwille van hun verschillende wetmatigheden.

Belangrijk is echter de rol van de criticus in het hele gebeuren. Met het nieuwe podiumdecreet kan hij deel uitmaken van de R.A.T. Hij heeft vanaf nu niet alleen een stem in de pers, maar kan letterlijk de daad bij het woord voegen. Verschillende critici gaan deel uitmaken van het beleid, een beleid dat tevens door hen moet bekritiseerd worden. Deze recensenten hebben dus twee stemmen: één in de publieke opinie en één in het beleid. Zij kunnen enerzijds hun artistieke visie doorduwen binnen het politieke veld en anderzijds hun politieke beleidsbeslissing kracht bijzetten via de publieke opinie. Op die manier legitimeren ze hun opvatting als beleidsmaker binnen het artistieke veld. Het symbolisch gezag van de betrokkenen wordt daardoor meer dan verdubbeld. Vanuit hun wisselende positie kunnen zij dit trouwens zelf opbouwen. Dit verleent deze critici een centrale rol binnen het veld. Zij kunnen vanuit verschillende richtingen bouwen aan een dominante visie over theater. Als geconsacreerde critici hebben ze de macht te consacreran.

De machtsmaximalisatie van deze personen hoeft echter niet te berusten op een bewuste strategie. Er speelt ook een 'selectie-code' binnen het cultuurveld: personen met symbolisch gezag worden nu eenmaal eerder gevraagd voor het zeten in allerlei commissies en jury's. Ook hier lijkt het Mattheus-effect haar werk te doen.

Met het jongste theaterdecreet en -beleid ontstaat er dus een parallélisme tussen het artistieke en politieke veld. Het beleid is in zekere mate 'gecorrigeerd' zodat het de dominante visie van het artistieke veld gaat vertegenwoordigen. Dit leidt echter tot een 'betonning' van het Vlaamse theaterlandschap. Bepaalde vormen van theater worden geconsacreerd door geconsacreerde critici met het beleid in de rug. De strijd binnen het theaterveld is op die manier (tijdelijk) verdoofd.

Het ontslag van Wim Van Gansbeke als één van die geconsacreerde recensenten is in die zin haast symbolisch. Als een eindpunt van een tijdperk van meer dan tien jaar ageren.

Pascal Gielen